

Recenzja książki „Metody badań ekonomicznych programów ochrony zdrowia” Michaela F. Drummonda, Bernie O’Brien, Grega L. Stoddarta i George’a W. Torrance’a

Marcin Czech

W 2003 roku, dzięki staraniom wydawnictwa Via Medica, ukazało się I wydanie znanego na całym świecie podręcznika traktującego o metodach badań ekonomicznych w sektorze ochrony zdrowia. Tytuł oryginału brzmi „Methods for the Economic Evaluation of Health Care Programmes”. Książka jest tłumaczeniem drugiego wydania oryginału, który ukazał się w 1997 roku nakładem Oxford University Press. Od czasu swojej pierwszej obcojęzycznej edycji w 1987 roku książka ta stała się podstawowym i bardzo popularnym podręcznikiem.

Jego autorzy, niekwestionowani liderzy i doświadczeni specjaliści w dziedzinie farmakoekonomiki i ekonomii zdrowia, od lat zaangażowani są w dydaktykę, badania naukowe i pracę w charakterze doradców.

Głównym celem przyświecającym autorom było stworzenie narzędzia, które okazałoby się pomocne osobom zamierzającym rozpocząć wykonywanie analiz farmakoekonomicznych, już takie analizy prowadzącym lub korzystającym z gotowych opracowań.

Trzon, uzupełnianych w późniejszym okresie, materiałów służących do napisania podręcznika stanowiło szkolenie prowadzone na Wydziale Nauk Medycznych Uniwersytetu McMaster oraz warsztaty koordynowane przez Wydział Biznesu Uniwersytetu w McMaster o podobnej tematyce. Podręcznik znalazł zastosowanie w kształceniu zarówno przed, jak i podyplomowym. Otrzymał on znakomite recenzje ze strony czołowych czasopism specjalistycznych. I tak „British Medical Journal” napisał, że „Książka wnosi istotny wkład do badań nad ekonomiczną oceną opieki zdrowotnej”. Zgodnie z informacją zamieszczoną w „Medical Decision Making” „Rozdziały dotyczące metodologii analizy kosztów i analizy efektywności kosztów to prawdziwe perły (...). Powinny stać się lekturą obowiązkową dla osób średnio zaawansowanych w tej tematyce, dla których zostały napisane”. W „Health Policy and Planning” stwierdzono wprost: „Książka omawia wszystkie istotne metody analizy ekonomicznej”.

Napisana prostym, zrozumiałym nawet dla osób z niewielkim doświadczeniem w dziedzinie ekonomiki zdrowia, językiem podręcznik ma jasny i przejrzysty układ. Składa się z dziesięciu rozdziałów.

Pierwszy jest swoistym przewodnikiem, uczącym czytelnika jak korzystać z książki. W drugim opisane zostało pojęcie analizy ekonomicznej i typy analiz. Rozdział trzeci traktuje o krytycznej ocenie analizy ekonomicznej w ochronie zdrowia. Podane tu zostały elementy prawidłowo przeprowadzonej analizy ekonomicznej, ograniczenia metod stosowanych w tego typu badaniach oraz dla przykładu przedstawiono krytyczną ocenę opublikowanego artykułu.

Rozdział czwarty w całości dotyczy kosztów. Opisano w nim, które koszty należy uwzględniać, jak dokładnie je oceniać, kiedy dyskontować, czego może dotyczyć amortyzacja. Rozdział kończy się przykładem i dwoma ćwiczeniami praktycznymi, dotyczącymi rachunku kosztów.

Kolejny, piąty rozdział poświęcony jest analizie efektywności kosztów – najszerszej reprezentowanej w literaturze farmakoekonomicznej. Czytelnik znajdzie tu odpowiedzi na pytanie, jak ocenić skuteczność leczenia, skąd czerpać dane dotyczące skuteczności klinicznej, jak łączyć pierwszo i drugorzędowe punkty końcowe, czy i kiedy uwzględniać koszty pośrednie, w jakich sytuacjach stosować zabieg dyskontowania oraz czego powinna dotyczyć analiza wrażliwości. Duża część rozdziału jest ćwiczeniem planowania analizy efektywności kosztów z zawartą w niej, ważną dla podejmowania decyzji, interpretacją inkrementalnego współczynnika efektywności kosztów.

Rozdział szósty stanowi wyczerpujący wykład charakteryzujący analizę użyteczności kosztów. Definiowane są pojęcia użyteczności, wartości, preferencji, opisano krótko historię teorii użyteczności, metody pomiaru preferencji i skalowanie (w różnych odmianach), loterie, handlowanie czasem, wieloczynnikowe systemy klasyfikacji stanów zdrowia – Skalę Jakości Dobrostanu (QWB), Indeks Użyteczności Zdrowia (HUI), kwestionariusz EQ – 5D, wprowadzono ważne w farmakoekonomicie pojęcie lat życia skorygowanych o jakość (QALY) wraz ze sposobami jego obliczania.

Analiza wydajności kosztów została opisana w rozdziale siódmym. Zwrócono w nim uwagę na przypisywanie wartości pieniężnej efektom zdrowotnym w tym na badania preferencji, metodę oceny warunkowej oraz kapitału ludzkiego. Dokładnie omówiono koncepcję gotowości do płacenia.

Rozdział ósmy, poświęcony gromadzeniu i analizie danych, traktuje o ich jakości, precyzji i znaczeniu. Podnoszona jest kwestia wyboru procedury porównawczej, okresu obserwacji, liczebności próby, protokołu badania, porównaniu badań pragmatycznych i klinicznych. Dużo uwagi poświęcono kryteriom modelowania oraz analizie statystycznej.

W rozdziale dziewiątym, dotyczącym prezentowania i wykorzystania danych, omówiono zagadnienia porównywania wyników analiz farmakoekonomicznych, rankingów efektywności kosztów oraz tabel ligowych. Poruszono ważną kwestię ograniczenia przenoszenia wyników badań ekonomicznych z jednych warunków do drugich oraz możliwości zastosowania analizy ekonomicznej w procesie podejmowania decyzji.

Krótki, ostatni rozdział dziesiąty stanowi swoiste podsumowanie w formie prostego przewodnika.

Polski przekład książki powstał jako owoc współpracy redaktora merytorycznego oraz kilku tłumaczy, będących także praktykami w dziedzinie przeprowadzania analiz ekonomicznych w ochronie zdrowia.

Zastosowana terminologia – tłumaczenie pojęć anglojęzycznych w większości zgodna jest ze stosowaną przez środowisko farmakoekonomistów w Polsce i odpowiada tej zaproponowanej przez drugie wydanie „Słownika Farmakoekonomicznego”¹. Finansowego wsparcia całemu przedsięwzięciu udzieliła firma farmaceutyczna Servier Polska.

Polskie wydanie podręcznika skierowane jest do wszystkich osób zajmujących się oceną farmakoekonomiczną oraz podejmowaniem decyzji na różnych szczeblach systemu ochrony zdrowia. Pozycja ta wychodzi naprzeciw zapotrzebowaniom coraz większego środowiska osób zainteresowanych ekonomiką zdrowia. Stanowi ona swoisty model kształcenia w tej dziedzinie, odpowiadający najwyższemu światowemu standardom.

Drummond, M.F., O'Brien, B., Stoddart, G.L., Torrance, G.W. 2003. *Metody badań ekonomicznych programów ochrony zdrowia*, Gdańsk: Via Media.

Przypisy

1. Czech M., Orlewska E. 2002. *Słownik farmakoekonomiczny*, Warszawa: Unimed.